

Asia: VN/4118/2019

## **Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?**

Kyllä

#### **Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?**

Eduskunta, ministeriöt ja valtion virastot

#### **Yleiset huomiot esityksestä**

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki (KYT) ry on keskisuomalainen kansalaistoiminnan mahdollistaja ja kehittäjä. Kokoamme järjestöjen ja julkisen sektorin toimijoiden yhteistyö- ja vaikuttamisverkostoja maakunta-, alue- ja paikallistasolla sekä osallistumme aktiivisesti valtakunnallisten järjestöverkostojen yhteistoimintaan. Kansalais- ja järjestötoiminnan kehittämistyön lisäksi neuvomme ja ohjaamme kokoluokaltaan ja toimialaltaan monenlaisia yhdistyksiä ja järjestöjä yhdistystoiminnan hallintoon ja kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Lausuntomme pohjautuu vankkaan kokemukseemme eri tasojen yhteiskehittämisestä ja vaikuttamistyöstä.

KYT ry näkee lähtökohtaisesti suotavana vaikuttamistoiminnan avoimuuden kehittämisen Suomessa. Yleisesti ottaen toiminnan avoimuus rakentaa yhteiskunnallista luottamusta. Olemme Valtiovarainministeriön Avoimen hallinnon työryhmän jäsenenä osallistuneet avoimuusrekisterilain valmisteluun liittyneisiin työpajoihin. Vaikuttaa siltä, että nyt lausunnolla olevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi on huomioita toimijoiden aiemmissa kuulemisissa ja työpajoissa esiin nostamia huolia esimerkiksi ruohonjuuritason kansalaistoiminnan ja pienten yhdistysten näkökulmasta.

Näemme hyvänä, että lakiesityksessä korostetaan ilmoitusvelvoitteiden piiriin kuuluvan toiminnan pitkäjänteistä ja vaikuttamispyrkimyksiltään suunnitelmallista luonnetta sekä useaan otteeseen

rajataan ruohonjuuritason kansalaistoiminta ilmoitusvelvoitteiden piiristä pois. Tämä näkökulma on äärimmäisen tärkeä pitää mielessä, sillä noin 90 % suomalaisista yhdistyksistä toimii täysin vapaaehtoisvoimin (Ruuskanen, viite tähän). Pitkäkestoisuuden ja suunnitelmallisuuden käsitteitä on syytä kuitenkin avata ja täsmentää tarkoin. Onko esimerkiksi yhden vuoden aikajaksolle sijoittuva suunnitelmallinen vaikuttamistoiminta pitkäkestoista?

Koska lakiehdotus kohdistuu vain oikeushenkilöihin, jäävät ilmoitusvelvoitteen ulkopuolelle myös rekisteröimättömät yhdistykset sekä suureksikin kasvaneet yhteiskunnalliset liikkeet. Mietinnöstä ei käy ilmi, onko avoimuusrekisterin valmistelussa pohdittu mahdollisen toimintaryhmiä koskevan lainsäädännön käyttöönottoa ja rekisterisääntelyn vaikutuksia näiden toimintaan. Oletettavaa on, että toimintaryhmiä tulisi luultavimmin perustamaan nimenomaan lyhytkestoisempaan vaikuttamistoimintaan liittyen. Kuitenkin niiden suunnittelun lähtökohtaisena tarkoituksena on ollut helpottaa kansalaistoimintaa ja vapauttaa sitä turhasta sääntelystä ja byrokratiasta.

Mietinnössä kerrotaan, että yhteisön tietojen muutoksista olisi ilmoitusvelvoite tarkastusviranomaiselle. Rekisteröidyt yhteisöt ilmoittavat kuitenkin jo nykyisellään perustietojensa muutokset YTJ:n tai yhdistysrekisterin kautta. Näemme pohtimisen arvoisena mahdollisuuden nostaa nämä tiedot suoraan jo olemassa olevista järjestelmistä, mikä keventäisi ilmoittajille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

KYT ry huomauttaa, että mietintö ja lainvalmistelu jättävät auki verkostomaisiin kokoonpanoihin. Niin valtakunnallisella, kuin alueellisella tasolla toimii monia järjestölähtöisiä yhteistyöpöyriä, joissa on mukana myös erilaisia viranomaistahoja. Nämä ovat tärkeitä keskustelufoorumeita, joiden yksi tehtävä on tehdä kaikkien osapuolien näkökulmia tiettäväksi ja vaikuttaa yhteisiin asioihin. Esimerkkinä mainittakoon erilaiset järjestöneuvottelukunnat, joiden toiminnassa vastuuta jaetaan eri organisaatioille eikä niillä välttämättä ole mitään lakisääteistä tai virallista asemaa. Näemme, että avoimuusrekisterilaki jättää täysin avoimeksi tällaisiin useista organisaatioista kohdistuviin (vaikuttamis)toimielimiin kohdistuvat mahdolliset velvoitteet. Mikä taho olisi mahdollisesti velvollinen ilmoittamaan ja rekisteröimään verkostojen tekemää yhteistä, mahdollisesti pitkäkestoista ja suunnitelmallista vaikuttamistyötä? KYT ilmaisee huolensa siitä, onko lainsäädännön osalta tehty ennakoarviointia vaikutuksista tällaiseen verkostomaiseen työhön. On ehdottoman tärkeää huolehtia siitä, ettei avoimuusrekisterilaille ole negatiivisia vaikutuksia toimijoiden yhteistoimintaan ja yhteiseen kehittämiseen. Myös esimerkiksi valtakunnallisten liittojen pitkäkestoista ja suunnitelmallista valtionhallintoon kohdistuvaa vaikuttamistoimintaa käytännön tasolla mahdollisesti aktiivisestikin toteuttavien alueellisten ja paikallisten yhdistysten rekisteröitymis- ja ilmoittamisvelvoitteet jäävät epäselviksi.

KYT ry kiinnittää huomioita myös ehdotettuihin ilmoitusaikoihin. Näemme haasteellisena sen, että toimintaa pitäisi raportoida puolivuositain niin, että raportointijakso voi sijoittua kahden kalenterivuoden ajalle. Tällainen ilmoitusaikajaoittelu on käytännössä haastavaa ja voi aiheuttaa turhaa lisätyötä, sillä toimintaa seurataan ja raportoidaan muilta osin pääsääntöisesti kalenterivuositain (mm. toimintakertomukset). Lakiesitystä on hyvä myös tarkentaa

ilmoituksenalaisen tiedon osalta siten, että se koskee lakien valmistelua ja budjettivallan käyttöä, ei tavanomaista vuorovaikutusta päättäjien kanssa.

Näemme myös haastavana mietinnössä ehdotetun rekisteröitymistavan, jossa kerran rekisteröityneet organisaatiot näkyisivät jatkuvasti aktiivisina järjestelmässä, ellei niiden toiminta muuttuisi pysyvästi. Käytännössä tämä johtaisi siihen, että kerran rekisteröityneen organisaation pitäisi huolehtia tietojensa paikkansapitävyydestä rekisterissä, vaikka sillä ei olisi aktiivista vaikuttamistoimintaa moneen vuoteen.

Ehdotamme, että osana lain vaikutusten seuranta ja arviointia toteutetaan laaja kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointi. KYT ry näkee erittäin tärkeänä, että varsinkin mikäli lain laajentamista alue- ja paikallistasolle lähdetään suunnittelemaan, niin tällainen ennakoarviointi tehdään ja kuullaan laajasti näillä tasoilla toimivia yhdistyksiä ja yhteisöjä.

Sivonen Tiina  
Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry